

Fiscaal advocaat Ineke Koele.

Belastingplan 2024 nader bezien

Het bevorderen of smoren van de Patagonia revolutie?

Door: Ineke Koele

27-09-2023

Fiscaliteit

Onlangs is het door staatssecretaris Van Rij aangekondigde plan om schenkingen vanuit vennootschappen te ‘bevorderen’ opgenomen in het Belastingplan 2024. Ik berichtte hierover al kritisch in mijn [bijdrage van 29 juni j.l.](#)

De reden is namelijk dat op een slinkse wijze een aanpassing wordt voorgesteld voor het volstreekte debacle van de aftopping van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting in het Belastingplan 2023, zonder daar echter volmondig aan tegemoet te komen.

Giftenaftrek

Het debacle van de giftenaftrek heb ik onder de titel '[De Patagonia revolutie wordt gesmoord](#)' uit de doeken gedaan in december vorig jaar. Van Rij heeft aanvankelijk miskend dat door de aftopping van de giftenaftrek het niet langer mogelijk is voor vermogende particulieren om op fiscaal neutrale wijze schenkingen te doen aan ANBI's nu in ons fiscale systeem fictieve winsten worden gemaakt bij schenkingen van (een deel van een) aanmerkelijk belang en de giftenaftrek in de praktijk vrijwel alleen werd gebruikt bij grote gevers om die fictieve winsten te neutraliseren. Van een echte aftrek was dus al helemaal geen sprake. Door dit niet te onderkennen, is niet alleen een onacceptabele belemmering opgeworpen voor filantropische geldstromen die uniek is in de wereld, maar is ook onder valse voorwendselen een wetsvoorstel door het Parlement geloodst. Dat is een rechtsstatelijke doodzonde.

Eerste Kamer

In de Eerste Kamer is dit schoorvoetend onderkend en heeft men de uitvoering van de aftopping van de giftenaftrek 'on hold' gezet totdat nadere evaluaties zouden zijn gerapporteerd[1]. Van Rij moest dus wel wat doen en de wijze waarop er nu met getallen en argumenten wordt gegoosd maakt slechts duidelijk dat op de ingeslagen weg wordt doorgedruwd en men zelfs het eigen ongemak overschreeuwt door een afschaffing van de giftenaftrek in de vennootschapsbelasting te motiveren als 'stimulering van filantropie'.

[1] Lees [ANBI's in the roaring twenties](#) voor meer informatie over het proces in de Eerste Kamer

Wat is er namelijk aan de hand?

Het probleem van Van Rij wordt gedeeltelijk gecorrigeerd door een nadere maatregel in de inkomstenbelasting. Het komt er op neer dat vanaf 2024 een schenking *door een vennootschap* waarin de schenker een rechtstreeks belang houdt, niet langer wordt belast als een (verkapt) dividend.

Wat echter node mist, is een bepaling in artikel 4.22 Wet IB inhoudende dat bij een schenking van een (deel van een) aanmerkelijk belang aan een ANBI evenmin een fictieve winst in aanmerking behoeft te worden genomen. Dat is noodzakelijk om de Patagonia revolutie, waarbij belangen in vennootschappen worden ingebracht in een ANBI, niet te blokkeren zoals nu het geval is. Het kabinet laat deze blokkade voortduren, wat in strijd is met haar rechtsstatelijke plicht om geen belemmeringen op te werpen voor filantropische geldstromen. Er is geen ontwikkelde democratie in de wereld die over een vervreemding van aandelen een capital gains tax wil heffen – waarbij ik landen als Hongarije en Polen buiten beschouwing laat, die ook de civil society aan banden hebben gelegd.

De correctie is dus half werk en tenzij dit alsnog wordt aangepast, dient mijns inziens de Eerste Kamer alsnog terug te komen op het wetsvoorstel van vorig jaar tot aftopping van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting.

Begrotingskwakzalverij

Van Rij kiest echter de aanval in plaats van een beleefd ‘foutje, bedankt, ik ga het corrigeren’. Hij durft het nu zo te brengen dat met de halve correctie in het Belastingplan 2024 een forse belastingderving gemoeid is. En dat is echt begrotingskwakzalverij.

Er wordt namelijk verondersteld, geheel onterecht, dat de beperking van de aftrek van de giftenaftrek er toe zou leiden dat *‘een deel van de giften afkomstig uit het box 2 inkomen niet meer aftrekbaar zou zijn en dus de facto € 136 miljoen extra grondslag in box 2 zou opleveren’*. Men gaat er daar bij, totaal hypothetisch vanuit, dat mensen wel dezelfde schenkingen van ca. € 140 per jaar blijven doen als ze er ook nog box 2 heffing over moeten betalen. Dat gebeurt echter (natuurlijk) niet ! Bij het opwerpen van grote fiscale drempels om te schenken - er moet over het bedrag van de schenking ook belasting betaald worden zodat er 132% van het geschonken vermogen wordt afgestaan - worden feitelijk grote maatschappelijke schenkingen geblokkeerd.

Financiën stelt nu (Ramingstoelichting pakket Belastingplan 2024), dat *“door de aanpassing in box 2 het voor de betrokken aanmerkelijk belang houders mogelijk wordt de box 2 heffing te voorkómen door de betreffende gift niet meer vanuit privé te doen, maar vanuit de vennootschap. Er is gerekend met een gedragseffect in de categorie groot (80%). Op die manier gaat € 109 miljoen aan grondslag verloren, wat tegen een gemiddeld tarief een derving oplevert van € 30 miljoen. “*

Het Ministerie van Financiën beweert dus dat door het repareren van het debacle van de giftenaftrek (waardoor feitelijk geen opbrengst werd gegenereerd omdat iedereen ophield met schenken en dus ook geen fictieve realisaties meer werden gegenereerd) er nu alsnog door de schatkist € 30 miljoen euro wordt gederfd. De sector wordt hier echter mee bedrogen. Je kan natuurlijk niet zeggen dat belastingen die je niet zou innen (omdat het een totaal onacceptabele heffing is), worden gederfd omdat je nu een maatregel bedenkt die maakt dat deze ongewenste heffing wordt afgeschaft. Maar dat is wel wat het Ministerie van Financiën doet.

Marnix van Rij

Dubbel genaaid houdt beter

Onder het motto ‘dubbel genaaid, houdt beter’ doet de Staatssecretaris er nog een schepje bovenop: volgens hem zullen meer mensen schenkingen gaan doen vanuit de B.V. wat leidt tot derving in box 2 van structureel € 6 miljoen, in weerwil van het afschaffen van de giftenaftrek in de B.V. en de reeds afgetopte giftenaftrek in privé. De logica daarvan is echter totaal afwezig.

Praktisch:

Tot 1 januari kan een ondernemer vanuit een houdstervennootschap een schenking doen van max. € 100.000 per jaar [1] aan een ANBI waarbij dit bedrag kan worden afgetrokken voor de belastbare winst voor de vennootschapsbelasting en niet wordt belast in box 2, op basis van beleid uit 2016.

Vanaf 1 januari 2024 is diezelfde schenking van € 100.000 aan een ANBI niet langer aftrekbaar voor toepassing van de vennootschapsbelasting en verandert er niets in box 2.

Tot 1 januari 2024 zal geen enkele ondernemer vanuit een houdstervennootschap een grote schenking van € 1 miljoen doen aan een ANBI, tenzij deze heeft verzekerd dat sprake is van een zakelijke gift en dus geen (verkapte) dividenduitkering. De verkapte dividenduitkering leidt namelijk tot box 2 heffing terwijl er geen giftenaftrek tegenover staat.

Vanaf 1 januari 2024 kan een ondernemer vanuit een houdstervennootschap een grote schenking doen van € 1 miljoen aan een ANBI zonder het risico te lopen op een verkapte dividenduitkering. [1] Mits dit ook overeenkomt met 50% van de winst in dat jaar.

Waar het uiteraard om gaat, is het volgende: om die beweerdelijke derving van wel € 36 miljoen te compenseren, moet nu ook de giftenaftrek in de vennootschapsbelasting worden afgeschaft. Dat levert een opbrengst op van structureel € 11 miljoen per jaar. Het wordt zo gebracht, dat de overheid er per saldo nog € 25 miljoen [1] per jaar structureel op toelegt. Dat alles om giften aan ANBI's te blijven 'stimuleren'. Wat een misselijkmakende retoriek, vooral omdat er over de wenselijkheid van die afschaffing van de giftenaftrek verder met geen woord wordt gerept. [1] Men noemt dit € 24 miljoen, maar rekenkundig klopt dit niet.

Stimulering van de filantropie of een onbetrouwbare overheid?

In de Memorie van Toelichting begint de Staatssecretaris van Financiën te herhalen dat de overheid filantropiebeleid voert langs drie rijksbrede speerpunten: het stimuleren van geefgedrag, het bevorderen van transparantie en betrouwbaarheid van de sector en het bevorderen van samenwerking tussen overheid en filantropie. Dit wetsvoorstel wordt uiteraard gemotiveerd als een ondersteuning van de stimulering van filantropie. Er wordt immers per saldo flink op toegelegd door de schatkist (zie boven).

Echter, zoals ik al veel vaker heb betoogd, is stimuleren van geven niet de reden voor de giftenaftrek in inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting. De reden is dat de overheid niet het monopolie heeft op het algemeen nut en vanuit rechtsstatelijk perspectief filantropische geldstromen dient te defiscaliseren, Dat wil zeggen dat zij er voor dient te zorgen dat middelen die aan erkende ANBI's worden besteed niet belemmerd worden door belastingheffing. Veel democratische landen gaan verder en geven per saldo ook effectieve aftrek voor schenkingen vanuit een oogpunt van neutraliteit. In Nederland was daar bij grote schenkingen in feite geen sprake van, omdat vrijwel alle grote schenkingen met box 2 belangen gemoeid gaan en derhalve met fictieve realisaties, waarbij de gecompliceerde giftenaftrek nodig was om die realisaties te neutraliseren.

Gewelddadige redeneringen

Een belangrijk ‘rijksbreed speerpunt’ is de betrouwbaarheid van de overheid en het is in deze context dat een overheid haar wetsvoorstellen niet kan motiveren op basis van gewelddadige redeneringen, waarbij de betekenis van filantropie, het fiscale systeem, belastingdervingen en motieven van donoren geweld aan wordt gedaan en waarbij het er kennelijk om gaat alle nuances te vernietigen (een z.g. ‘Unspeak’ [1]). Beide voorbeelden van wetsvoorstellen rondom de beperking van de respectievelijke giftenaftrek, zowel in het Belastingplan 2023 als Belastingplan 2024, hebben een anti-sociale strekking die er kennelijk op gericht is om de civil society onder valse voorwendselen te marginaliseren.

Het moet gezegd dat er ook fiscalisten zijn, zelfs hoogleraren, die de giftenaftrek maar als een overbodige subsidie kwalificeren. Die mensen hebben zich echter niet verdiept in de politiek-filosofische reden van haar bestaan zoals die in alle westerse democratieën opgeld doet. Ondergetekende heeft daar een proefschrift aan gewijd: ‘International Taxation of Philanthropy’ [2], dat dateert uit 2007 maar onverminderd actueel is. In feite is de giftenaftrek en andere fiscale regelingen rondom filantropische geldstromen internationaal één van de weinig echte principes in ons fiscale systeem. [1] Steven Poole, ‘Unspeak: How Words Become Weapons, How Weapons Become a Message, and how that Message becomes reality’, Grove Press, 2007. [2] <https://www.ibfd.org/shop/book/international-taxation-philanthropy>.

Misleidende frames

De waarheid is dat met het Belastingplan 2024 in de hand, Nederland de enige ontwikkelde westerse democratie is waar schenkingen van aandelen aan ANBI’s leiden tot een vermogenswinstbelasting en waar de wetgever meent fiscaal neutraliserende regelingen af te kunnen schaffen op basis van zuiver populistische, ronduit misleidende, frames.

Op basis van dit alles meen ik dan ook dat de Eerste Kamer terug dient te komen op de aftopping van de giftenaftrek in het Belastingplan 2023. Het alternatief is dat alsnog artikel 4.22 IB wordt aangepast zodat ook vervreemdingswinsten bij schenking aan een ANBI worden uitgesloten van belastingheffing. Met een derving heeft dit ook niets uit te staan, want het is te verwachten dat de Patagonia revolutie Nederland volstrekt voorbij zal gaan als deze belemmering niet wordt geëlimineerd.

Volgende aanvalsronde

Het is belangrijk dat de framing ook door het Parlement wordt onderkend, anders is het wachten op de volgende marginalisering. Immers, in de Memorie van Toelichting wordt al voorgesorteerd op de volgende aanvalsronde:

Het betreft hier de invoering van een nieuwe fiscale regeling die ertoe leidt dat het geven vanuit de vennootschap wordt gestimuleerd. De verwachting is dat vooral grote gevers die bijvoorbeeld stoppen met hun vennootschap/met ondernemen, met de nieuwe regeling goed uit de voeten kunnen. Maar het valt op voorhand niet goed in te schatten wat de gedragsreacties op deze nieuwe regeling zullen zijn. Daarom zal dit in de uitvoering van de nieuwe regeling een extra aandachtspunt zijn. De toepassing van de nieuwe regeling zal in ieder geval ook aan de orde komen in de reguliere overleggen die met de sector (SBF) gevoerd worden. Momenteel vindt een evaluatie van de giftenaftrek over de periode 2016–2021 plaats. Een evaluatie van deze maatregel kan meelopen in een volgende evaluatie van de giftenaftrek.

U ziet, de afschaffing van de giftenaftrek in de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting en de totaal onacceptabele blokkade die dit opwerpt voor de civil society wordt niet erkend. Een gedeeltelijke correctie wordt gezien als een ‘stimulans’ die nader moet worden geëvalueerd. Ik had niet kunnen denken, toen ik in 1984 naar de Universiteit ging om fiscaal recht te studeren, dat ik met zoveel kracht zulke evident Orwelliaanse uitspraken aan de orde zou moeten stellen.

Mr. dr. Ineke Koele is advocaat en belastingadviseur bij Koele Tax & Legal Perspecta.

Over de auteurs

Mr. dr. Ineke Koele behoort vanaf het begin tot het corps Experts van De Dikke Blauwe. En daar zijn we trots op: Koele behoort tot het kleine elite-klasje van internationaal zeer gerenommeerde fiscaal juristen en in legt in haar geïntegreerde praktijk een juridische, fiscale en strategische focus op advisering voor vermogende private cliënt en nonprofits. Haar analytisch vermogen en scherpe pen geven haar artikelen en commentaren een grote diepgang. Het is daarom niet verwonderlijk dat Koeles bijdragen in DDB soms ook doordringen tot koepelbestuurders, beleidsmakers en politiek, zoals onlangs gebeurde toen VVD-kamerlid Helma Lodders in een algemeen overleg over de giftenaftrek aan staatssecretaris Menno Snel vroeg of deze ‘ook kennis had genomen van de publicaties in De Dikke Blauwe, onder anderen van DDB’s Expert mr. dr. Ineke Koele.’